

ADVENTO MINTYS

Vėl atėjo advento metas.

Laikas, kai susimąstome, ką reiškia laukimas šiame skubėjimo amžiuje. Ramus, sutelktas į paprastas, bet svarbias būties akimirkas laukimas. Atsilikimą nuo civilizacijos progreso ar išmintį?.. Prabangą neskubėti gyventi, neskubėti teisti, smerkti, taip pat – beatodairiškai žavėtis, garbinti?..

Pernai advento metu teko lankytis vaikų globos namuose. Įspūdžius sunku pamiršti. Ypač tai, kad iš 98 globos namuose auginamų vaikų tik keletas yra visiškai našlaičiai. Visi kiti turi ir motinas, ir tėvus. Tik šiems jų vaikai, jų didžiausias turtas ir ateities prasmė, nerūpi. Kodėl?.. Dėl sunkios materialinės tėvų padėties?.. Sunku tuo patikėti. Juk vaikai gimdomi ir auginami ne dėl pašalpų, ne dėl lengvatų, o dėl jų pačių – dėl vaikų. Dėl mūsų visų ateities.

Šiomet Vilniuje atidarytas pirmasis „gyvybės langelis“, skirtas motinoms, kurios nenori auginti savo vaikų. Kunigas Ričardas Doveika, dalyvavęs „gyvybės langelio“ atidaryme, pabrėžė, kad mes, lietuviai, turime būti „gyvybės tauta“, kad bet koks veiksmas, padarytas gyvybės išsaugojimo labui, yra teisingas ir geras. Kad turime branginti trapiąsias dalyką pasaulyje – gyvybę. Todėl šiuo atveju kur kas svarbiau išsaugoti kūdikio gyvybę, nei nubausti ar imti persekioti motiną, kuri jį paliko. Juk motinos atsakomybė neišnyks – ji liks visam gyvenimui. Jai, palikusiai savo vaiką. Ir iš dalies – visiems mums. Kad neišmokome, neišmokėme mylėti ir tausoti vieni kitų.

Kur kas baisesnė yra Lietuvą užklupusi dvasinė, o ne materialinė, ne finansinė krizė. Daug tamsos ir neigimo, mirties kultūros ir baimės. Daug hiperbolizuoto vartotojiškumo apraiškų. Todėl išeitis yra viena, paprasta, bet pakankamai sunki – kad įveiktume materialinę krizę, turime įveikti dvasinę. O tai toli gražu nėra paprasta. Tai tikras iššūkis ir politikams, ir kultūros veikėjams, ir eiliniams Lietuvos piliečiams.

Adventas skirtas tam, kad lauktume, tačiau lauktume, nesudėję rankų. Ne tik aktyvūs mūsų veiksmai, protestai, demonstracijos yra kova su krize, tačiau ir kasdienis neabejingumas, mintys, žodžiai. O labdara ir auka visada turi didžią prasmę. Gerumas, nesavanaudiškumas, atjauta ir pagalba – tai pačios didžiausios dovanos ir vertybės, galinčios išgelbėti mus iš krizės. Didžiausias jų privalumas tas, kad jos yra amžinos – nedega, nerūdija, neskesta, nebijo devalvacijos, o investuotos atsiperka dešimteriopai ir niekada nenuveina veltui.

Laukdami Išganytojo gimimo, nepamirškime šito.

Petras Uola

Aldona Elena Puišytė

Vilmantas Adamonis. Angeliukas.

NEBIJOK

Kas – toji šviesa,
nuauksinanti mūsų sapną,
nužydrinanti kraujo tamsą,
išvaikanti pasąmonės pabaisas?
Nusėda drumzlės, slepiasi šešėliai,
nutyla širdies ir proto ginčas .
Tarp laikinumo ir amžinybės –
spindulio siaurutis lieptas,
juo žengia palaimintųjų sielos...

Kitame numeryje:

- Stasys Goštautas. Užrašai iš Bostono.
- Gražina Mareckaitė apie Vilniaus įvaizdį.
- O. Šulaitienė. Lietuviška spauda pokario Anglijoje.

Redaguoja Renata Šerelytė rainbow.vilnius@gmail.com
Maketuoja Jonas Kuprys

Šio šeštadienio Kultūros turinys

- 1-as psl. Petras Uola. Advento mintys.
- 2-as psl. M. K. Oginskis – „Atsiveikinimas su Tėvyne”.
- 3-as psl. Aldona Elena Puišytė. Poezija.
- 4-as psl. Daiva Šabasevičienė. Lietuviška „Vermės” dramaturgija.
- 6-as psl. Aldona Ruseckaitė. Maironio pasaulio naujienos.
- 7-as psl. Raimundas M. Lapas. Sugrįžimas po pusšimčio metų.

Po M. K. Oginskio kompaktinės plokštelės pristatymo Vilniuje.

M. K. Oginskis – „Atsisveikinimas su tėvyne“

Kitais metais bus minimos iškilaus XVIII a. pab.–XIX a. pr. diplomato, politiko, Abiejų Tautų Respublikos valstybės veikėjo, kompozitoriaus, kunigaikščio Mykolo Kleopo Oginskio 245-osios gimimo metinės. M. K. Oginskis (1765–1833) – taip pat ir vienas iš 1794-ųjų metų sukilimo vadų, Vilniaus universiteto garbės narys. Rietavo Oginskių kultūros istorijos muziejus per UNESCO rūpinasi, kad 2015 m. visoje Europoje būtų pažymėtos 25-osios kunigaikščio M. K. Oginskio gimimo metinės. Šia proga verčiama Oginskio knyga „Atsiminimai“, o Lietuvoje, pasitinkant šią progą, buvo išleista kompaktinė plokštelė „M. K. Oginskis. Atsisveikinimas su Tėvyne“.

Pasak Rietavo Oginskių kultūros istorijos muziejaus direktoriaus Vytauto Rutkausko, „šioje kompaktinėje plokštelėje įrašyta koncertinė – edukacinė programa pirmą kartą Lietuvoje išsamiai pristato visuomenei kompozitoriaus M. K. Oginskio kūrybą. Tai sudėtinė M. K. Oginskio 250-ųjų gimimo metinių įprasminimo programos dalis, galimybė pažinti jo asmenybę, kūrybinį palikimą, mažai težinomus ano meto kultūros paveldo klodus.“ Oginskio fortepijoniniai kūriniai (išskyrus garsųjį polonezą „Atsisveikinimas su Tėvyne“) bei romansai balsui ir fortepijonui Lietuvoje atliekami iš tiesų pirmą kartą ir pirmą kartą įrašyti į plokštelę, kurioje skamba ir autentiški Oginskio tekstai, pasisakymai ir pasakojamas jo gyvenimo ir kūrybos kelias.

„Jei ne tragiškas mano Tėvynės ir tautos likimas, būčiau tapęs kompozitoriumi...“ – artėjant gyvenimo saulėlydžiui, prasarė M. K. Oginskis. Tačiau šios išskirtinės asmenybės palikimas liudija jį buvus tuo, kuo jis tik manėsi būsiąs – muzikos kūrėju, populiarių visoje Europoje polonezų, mazurkų ir romansų autoriumi. Kaip teigia muzikologas Viktoras Gerulaitis, „M. K. Oginskio forte-

pijoninė ir vokalinė kūryba yra svarus savojo laikmečio muzikos pasiekimas. Oginskio polonezai nurodė kryptį romantizmo polonezui: tai poemiška savo koncepcija, išplėto muzikinio diapazono, grindžiamo kontrastingų nuotaikų kaita, įgaujanti dramatiškumą ir net tragizmą broožų pjesė.“

Pabrėžiama M. K. Oginskio estetiškos programos ir meninių vertybių reikšmė, jo kūrybos įtaka europinės kultūros raidai.

Tai liudija ir išleistoji kompaktinė plokštelė, kurios pristatymas vyko Vilniaus paveikslų galerijoje spalio 29 d. Vakarų metu M. K. Oginskio lai-

kų, knygų, Rietavo Oginskių kultūros istorijos muziejaus fondų straipsnių fragmentus skaitė aktorė Virginija Kochanskytė, muzikinius kūrinius atliko pianistė Šviesė Čepiauskaitė ir dainininkė Giedrė Zeicaitė. Reikšmingiausias M. K. Oginskio gyvenimo, visuomeninės, kūrybinės veiklos įvykius priminė Rietavo muziejaus direktorius Vytautas Rutkauskas. Kompozitoriaus kūrinius apžvelgė muzikologas Viktoras Gerulaitis. Renginyje dalyvavo ir kompaktinės plokštelės leidėjas Sigutis Jachėnas.

Aktorės V. Kochanskytės ir muzikų Š. Čepiauskaitės ir G. Zeicaitės parengta teatralizuota M. K. Oginskio kūrybos pristatymo programa sulaukė daug dėmesio ir entuziastingų žiūrovų atsiliepimų. Su šia jausminga, informatyvia ir subtilia programa, atskleista dvaro muzikinio – literatūrinio salono dvasioje, atlikėjos pasirodė jau ne viename tarptautiniame festivalyje Lietuvoje, buvo nukeliama į Seinus ir Karaliaučius. Dainuojama prancūziškai ir itališkai, tekstai skamba lietuviškai, bet pagal kontekstą gali būti ir rusiški, ir angliški. Šios programos literatūrinio scenarijaus ir programos meninio sprendimo autorė aktorė V. Kochanskytė tikisi, kad šio projekto dėka „savo kilme išdidaus litvino“ M. K. Oginskio asmenybė ir gyvenimas taps plačiau žinomas ir prieinamas lietuvių žiūrovams, o kompozitoriaus kūryba pamažu grįš į koncertų sales.

MYKOLAS KLEOPAS OGINSKIS KŪRYBA IR GYVENIMAS

VIRGINIJA KOCHANSKYTĖ, aktorė
ŠVIESĖ ČEPLIAUSKAITĖ, pianistė,
tarptautinių konkursų diplomantė
GIEDRĖ ZEICAITĖ, solistė,
tarptautinių konkursų laureatė

Projektą iniciavo SAVIVALDYBĖS MUZIEJŲ DIREKTORIAUS BEJEDŽIA. Projektą partneriai: ŽEMAITŲ DAUGIUMUOZIS PLUNGĖ, RĖTAVO KUNIGAISKIŲ OGINSKIŲ KULTŪROS ISTORIJOS MUZIEJUS. Remia jį: LIETUVOS KULTŪROS MINISTERIA.

Teatralizuotos M. K. Oginskio programos plakatas (rež. V. Kochanskytė).

Parengė
Marija Pempytė

ALDONA ELENA PUIŠYTĖ

Šį sykį „Draugo“ skaitytojams norime pristatyti naujausią poetės Aldonos Elenos Puišytės knygą, išleistą serijoje „Poezijos pavasario laureatų bibliotekėlė“. Knyga dienos šviesą išvydo Kaune, leidykloje „Naujasis lankas“. Ir nors A. Puišytė „Poezijos pavasario“ laureate tapo gana seniai, 1986 metais, jos eilėraščiai lengvai ištvėria laiko išbandymą – nes tikrai poezijai lemta išgyventi visada, net ir sunkmečiu. Jinai – pats archajiškiausias ir pats moderniausias menas, siejantis daugelį kūrybingų žmogaus veiklos sričių. Ji nėra atsietas nuo gyvenimo, „meno mene“ dalykas, artimas tik saujelei keistuolių. Tai liudija ir A. E. Puišytės eilėraščiai – poezija mums artimesnė ir reikalingesnė, nei kartais atrodo...

Pasak projekto vadovo, poeto Petro Palilionio, autorė labai kruopščiai ir atsakingai atrinko eilėraščius šiam rinkiniui. Taigi galime žvelgti į juos kaip į poezijos grynuolius, spindinčius ypatinga šviesa. O kadangi niekas kitas, išskyrus autorę, geriau neatskleis, kas jai yra poezija ir kodėl ji tampa gyvenimo centru, suteikiame žodį autorei.

Kūryba – mano pašaukimas. Tai jaučiau nuo paauglystės metų, kai tėviškėje ryte rijau dėdės kunigo Jono Puišio paliktos be galo turiningos bibliotekos knygas. Jono Aisčio, Bernardo Brazdžionio, Antano Miškinio poezija, o ypač Jurgio Baltrušaičio „Ašarų vainikas“, žinojimas, kad jo gimtinė yra netoliese, veikė kaip neatšaukiamas įkvėpimas. Pradėjusi rašyti vien tik sau, vėliau to meto nepalankiose gyvenimo aplinkybėse sudeginusi visa, kas buvo parašyta, vis dėlto nepajėgiau atsispirti kūrybos traukai. Negalėjusi studijuoti pamiltos literatūros, atėjau į ją vėluodama, ne glostoma, sekama budrios cenzūros akies. Buvau lyg likimo paženklintoji, negalėjau poezijos atsižadėti nei išduoti, nes taip būčiau išdavusi save.

Poezijos paskirtis – vienyti žmones dvasiniam bendra-

vimui, nes kūryba yra darnos ilgesys. Tai vidujai laisvos asmenybės siekis išreikšti ir įprasminti unikalią savo patirtį. O kartu ir artimų sielų sąskambiai per kūrybą, nepaisant erdvės nei laiko. Amžinybės blyksniai laikinume. Netikėti širdies nušvitimai pilkoje kasdienybėje. Džiaugsmo ir skausmo, iškentėtoje tiesoje išsilukštenanti prasmė. Dvasinės ugnies degimas, kylantis iš tamsių kaip akmens anglis gyvenimo klodų, perkeistų to degimo į poezijos šviesą. Svarbu yra tai, kas iškyla iš autentiškos patirties, iš nepakartojamo kaip piršto antspaudas likimo. Nelauktuose dvasios sukrėtimuose iš slėpiningų sielos gelmių pro dygų gyvenimo žvirgždą ištrykstantys dar nežinomi pažinimo ir grožio šaltiniai. Juk tai, kas pasakoma žodžiu, tėra tik aidas to, kas neišsakoma...

GRAŽIAI PASAULIS AIDI

Tas grožis – ne iš bruožų, viduje
Yra, kas kuria veidą ir likimą.
Taip nelauktai kažkas švytėti ima
Pro linijų netobulus kreives, –

Paguoda ieškantiems: lyg vainiku
Apjuosia kaktą, liūdną vėjų vėjuos,
Regėjimais... Vienatvėje ne vienas,
Kas mokos paukščių ir gėlių kalbos.

Garsų garsai! Gražiai pasaulis aidi.
Aš mokausi jų skambesio klausytis.
Valdovai mes tik savo karalystėj –
Širdy – kur žiedo ir šaknų jungtis...

RUDENS AUKURAS

O krentantys lapai su atspalviais aukso
Naikinančiai liepsnai jau greitai paklus,
Kils dūmas aitrus į žyduojantį aukštį...
Vėl širdį užplūs man gaudumas gailus, –

Ir mano tos dienos nei krentantys lapai,
Jas degins žvaigždėtojo sodo žynys,
Kol pelenu virs jos, su plėnim sutapę...
O kas jas išgelbės, kas jas išganys? –

Tą skurdžiąją auką dienų rudeninių,
Gyvybės to medžio trapiuosius lapus
Į aukuro liepsną – po vieną, po vieną,
Kol vakaro vėjas visus juos nupūs...

O kiek jų dar liko, kas žino, kas žino? –
Jis, Laikantis mūsų gyvybės raktus...
Kaip angelas sklendo sode virš rožyno
Liepsnojančio aukuro dūmas kartus.

* * *

Iš tos nakties sidabro, violeto,
keistų sapnų, iš žalvario išlietos
apyrankės su slėpinio ženklais,

iš tos miglos, kurią Ekleziastas
gyvenimu vadino, iš bekraštės
visatos tūkstantkalbių kuždesių,

iš nesuvokiamo žvaigždžių raidyno,
aš nežinau, galbūt kažkas ir žino,
iš kur ir kam atėjus čia esu,–

jei ir sakiau: žinau, tai klydau,
ieškodama užuovėjos – lyg skydo –
nuo nebūties dvelkimo atšiauraus.

Šiurpi būties gilybė – slėpininga:

kai gyvastis naktų tyloj suminga,
atsiveria, ką pridengė buitį, –

tada belieka tik malda kaip lieptas
ir spindulys virš tos gelmės, palietęs
bemiegę kaktą kosminiais sapnais.

PAUZĖ

Daiktų tik atspindys dienos paviršiu.
Tylus pasaulis. Mirksnis balto nieko.
Tik sniegena lyg žiedlapis ant sniego.
Sanpaulijos tik violetas tarsi viržių

Žydėjimas vaikus senoj giraitėj...
Gudruolių knygos nieko man nesako.
Tik šerkšnas krenta ant snieguoto tako.
Trumpa diena, o gruody temsta greitai.

Toksai buvimas – ypatingas mirksnis,
Kai nieko nežinai ir jau – neklausi:
Kodėl ir kam? Tylos gelmė ir pauzė...
Tik siela budi. Tik žvaigždynai mirksi.

Gal pauzėj telpa amžinybės saikas? –
Nutyta, kas dejavo čia, kas skundės.
Baltai pražydus – tylumos – sekundė
Per sniegą bėga tartum basas vaikas.

„Versmė“ siekia gaivinti lietuvių dramaturgiją

Nuolatos jausdami gerų pjesių stygių, Lietuvos teatrai visaip bandė skatinti naujus dramaturgus. Rezultatyviausias iki šiol buvo individualus teatrų ir jų režisierių darbas su konkrečiais dramaturgais. Taip atsirado J. Miltinio – J. Grušo, J. Jurašo – J. Glinskio, D. Tamulevičiūtės – S. Šaltenio duetai, sukūrę iškilus spektaklius. Bet to maža. Neatsisakydami minėto darbo stiliaus, Lietuvos teatralai, remiami Kultūros ministerijos, vykdo naują nacionalinės dramaturgijos atsiradimo skatinimo projektą – konkursą „Versmė“. Tai, kad geriausios šio konkurso pjesės bus pastatytos repertuariuose šalies teatruose, o ne guls į stalčių, gera paskata dramaturgams. Čia publikuojame vienos iš projektų koordinatorių, žinomos teatro kritikės Daivos Šabasevičienės užrašytas jaunųjų dramaturgijos konkurso laureatų mintis, siekiami, kad kuo daugiau užsienyje gyvenančių lietuvių kūrėjų susidomėtų šia puikia galimybe realizuoti savo pjeses Lietuvoje.

Lapkričio 3–7 dienomis Lietuvos nacionaliniame dramos teatre vyko nacionalinės dramaturgijos festivalio „Versmė'09“ pirmasis etapas, kurio metu žiūrovai išvydo lietuvių dramaturgijos konkursą laimėjusių pjesių skaitymus, eskizus, atskiras scenas.

2009 metų pavasarį Lietuvos nacionalinis dramos teatras paskelbė naujosios lietuvių dramaturgijos konkursą ir pakvietė jame dalyvauti patyrusius ir pradedančius dramaturgus. Buvo susitarta su Lietuvos teatrais, kad šio konkurso nugalėtojų pjesės taptų Lietuvos repertuarinių teatrų spektakliais, kurie kitais metais sudarys festivalio „Versmė'10“, pagrindą.

Iš konkursui atsiųstų kelių dešimčių draminių veikalų komisija atrinko septynių autorių aštuonis kūrinius. Tai Juliaus Kelero „Taksi numeris penki“ (taip pat išrinkta geriausia kalbos taisyklingumo ir stilingumo požiūriu) ir „58 sapnai“, Gintaro Grajausko „Brunonas ir barbarai“, Lauros Juknytės „Sudie, idiotai“, Skirgailės Buklytės „Motinų darbas“, Birutės Mar „Unė“, Virgi-

Juliaus Kelero „58 sapnai“.

Nuotraukos iš Nacionalinio dramos teatro archyvo

Nacionalinio dramų konkurso „Versmė'09“ logotipas.

lijaus Veršulio „Spektaklis“ ir Ingos Žebrauskaitės „Tavo vasaros moteris“.

Konkurso nugalėtojų kūriniai buvo pristatyti profesionaliems Lietuvos teatrams, kurie patys išsirinko norimus statyti kūrinius.

„Versmės“ pirmojo etapo atidarymo dieną, lapkričio 3-ąją, salėje „Po palme“ vyko susitikimas su dramaturgijos konkurso nugalėtojais ir jų pjeses pristatančiais režisieriais Yana Ross, Albertu Vidžiūnu, Birute Mar, Algimantu Pociūnu, Arvydu Kinderiu, Linu Mikuta ir Aidu Giniočiu.

Mintimis maloniai sutiko pasidalinti konkurso laureatai.

– Kodėl Jūs rašote teatrui? Kodėl tai yra dramos, o ne kitos formos literatūros kūriniai?

Julius Keleras: Jei rašai, bent kiek išmanydamas, o dar įsivaizduodamas ir tikėdamas, jog rašai teatrui, tuomet greičiausiai tai teatrui. Greičiausiai. Tik tas įsivaizdavimas bei tikėjimas, nepamirštant to minimalaus išmanymo, neišvengiamai privalo būti toks stiprus, kaip bent jau pusė Ignalinos atominės. Tas „tai“, žinoma, yra labai trapus: juk gali paaiškėti, kad tie dialogais surašyti tekstai tėra tik žaliava, ypač jei dar esi tik pradžiokas šiame žaidimų lauke. Ir vis dėlto, skaitydamas, dažniausiai angliškai daug dramatinių ir kritinių tekstų, skirtų teatro problemoms, žiūrėdamas spektaklius ar jų įrašus bei bendraudamas su teatro žmonėmis, savo abejones gali patikrinti ir, kaip dabar mėgsta funkcionieriai, „patvirtinti ar paneigti“. Todėl manyčiau, kad mano rašomi tekstai gali būti įkūnyti teatre. Jokių būdu nesakau, kad jie tobuli. Ir, ačiū Dievui, kad tai nėra įmanoma. Haroldas Pinteris yra sakęs, kad kiekviena jo parašyta pjesė buvo tam tikros rūšies nesėkmė, ir kaip tik dėl to, baigęs vieną tokią, jis imdavosi kitos. Veiksmas, vizualumas, sceniškumas, teatrališkumas yra labai svarbūs, bet tiek pat ir diskutuoti dalykai. Šiuolaikinės kanoninės teatro figūros – E. Ionesco ir S. Becketas – iš pradžių buvo laikomi absoliučiai nesceniškais autoriais, o vienas iškilus režisierius yra sakęs: „Aš galiu Jums pastatyti pjesę iš telefono

knygos. Ir jūs raudosite“. Tekstas, kaip ir žanras, yra susitarimo reikalas. Svarbiausia įtikinti.

Gintaras Grajauskas: Rašau ne tik teatrui – tačiau ne vienas literatūrologas yra pastebėjęs, jog tiek mano eilėraščiuose, tiek ir prozoje dramaturgija labai ryški. Kai kurie šneka ir apie kinematografiškumą. Manau, jie neklysta – man visą laiką įdomu pasakoti istoriją. Ne herojinę epą su batalinėmis scenomis – veikiau mikrodramą. Iš pirmo žvilgsnio gal net bereikšmę, nieko nenulemiančią – tiesiog konstatuojančią: yra taip. Kažką panašaus į japonišką haiku, kur trijose eilutėse atsiveria viso gyvenimo esmė, visaapimantis suvokimas. Dramose kiek kitaip – ten tų mikrodramų visa virtinė. Bet principas, mano supratimu, labai panašus.

Laura Juknytė: Tiesą pasakius, niekada negalvojuoju rašyti teatrui, televizijai, kinui ar dar kam nors. Mano visi užrašai, visa mano kūryba yra skirta „kitam“.

Tam kitam, kuris ateina jos pažiūrėti, jos paklausti, jos sukritikuoti, jos išsinešti. Tad visiškai

Birutės Mar „Unė“.

nesvarbu, ar tai teatras, ar tai muzika, ar kita meno forma. Kaip patys žinot, svarbiausia ne forma, o mintis, pasiekianti savo adresatą.

Turiu jums prisipažinti, kad niekada nerašau dramos ar pjesės kaip literatūrinio teksto. Aš taip nemoku. Visada rašau tekstą „būsiamam“ spektakliui. „Būsiamam“ – tai nereiškia, kad jis kada nors išvys sceną, tiesiog berašant privalu tikėti, kad jis įvyks. Teko girdėti toki terminą – „draminis tekstas“. Galbūt tai būtų tikslesnis mano pjesių apibūdinimas. Nes netikiu pjesė kaip literatūrinis kūrinys – juk nieko nėra nuobodžiau, kaip skaityti pjeses. Pjesė reikalinga tam, kad galėtumėm kažką užrašyti teatrinį vyksmą ir kad jis nenugrimztų užmarštin. Pjesė – tai lyg kino scenarijus. Juk niekas laisvalaikiu neskaito kino scenarijų, išskyrus tuos, kurie kažkokia forma su jais dirba. Tad mano pjesės yra nebaigti spektakliai mano galvoje, todėl tuos spektaklius reikia užrašyti, kad vieną dieną jie pasibaigtų ir, kad kažkas „kitas“ galėtų juos matyti, mylėti, nekęsti.

Nukelta į 5 psl.

Atkelta iš 4 psl.

Skirgailė Buklytė: Pasirinkusi rašyti dramos kūrinį, pirmiausia siečiau užgniaužti ankstesniuose literatūriniuose bandymuose „išgyvenusi“ sentimentalumą. Ši forma – valdinga. Ji verčia susitelkti į turinį, į nuoseklumą. Nuolatos turėjau sau priminti, kad egzistuoja tik tai, kas sakoma herojų lūpomis. Tačiau drama leidžia kalbėti apie dalykus, kurių nežinai iki galo, kurių negali išprotauti. Man būtina rašyti apie tai, ko neišjaučiu iki paskutinio žodžio. Visom išgalėm noriu išvengti žinojimo. Vis dėlto gražiausia man – dramos žanro tęstinumas. Tai, kad teatro režisieriai, aktoriai, kompozitoriai, scenografai gali išdidinti, interpretuoti, sutirštinti tai, kas pasiūlyta dramaturgo. Tai, kad dramaturgo asmuo dingsta.

Birutė Mar: Rašau ne tik teatrui. Anksčiau atrodė, kad mano rašymas (poezija, esė, kelionių dienoraščiai) su teatru niekad nebus susiję. Tik vėliau ėmiau kurti dramaturgiją savo spektakliams – tikriausiai todėl, kad vaidindama scenoje kitų dramaturgų kūrinius, jau kažko išmokau – scenos dėsnių, teksto ir veiksmo santykio. Kadangi kol kas pjeses ar scenarijus dažniausiai į sceną perkeliu pati, tad pačiai „neskausminga“ keisti tekstą ir scenų dramaturgiją, tai vystosi ir kinta ligi pat premjeros. Kai užrašai tekstą popieriuje, jis regis vienaip, o repetuojant matai, kad žodžių per daug, jų turi likti tik tiek, kiek būtina – taip sykiu tikslėja pjesės ir spektaklio idėja.

Virgilijus Veršulis: Rašau ne tik teatrui, rašau ir prozos tekstus, kurie yra publikuojami *rasyk.lt* svetainėje.

Inga Žebrauskaitė: Mano pačios kelias į dramos pasaulį prasidėjo vienuoliktoje klasėje, kada mokykloje (beje, toje pačioje, kurioje dabar dirbu) dvejais metais vyresnis vaikinai sumastė suburti mokinių trupę ir pastatyti šviesios atminties Juditos Vaičiūnaitės „Kasandra“. Vasara buvo paaukota, tačiau žiemą gimė premjera, kuri susilaukė didelio susidomėjimo. Mūsų trupė tada pati daug sužinojo apie aktorių darbą, pjesių ir spektaklių gimimą. Nuo tada ir kilo susidomėjimas drama kaip literatūros žanru. Kita vertus, drama man patraukli tuo, kad primena grynuolį – joje likę tik tai, kas būtina.

– Kas Jums yra teatras apskritai?

Julius Keleras: Teatras dabar turbūt nebėra vieta, kur „minia tampa tauta“, o greičiau, kur žiūrovui suteikiama proga išgyventi kitų žmonių, kitokio pasaulio viziją. Ir jeigu ji sėkminga, tai gali keisti ir jo, žiūrovo, gyvenimą. Kadaisė tokią progą man suteikė J. Miltinio, J. Vaitkaus, E. Nekrošiaus, V. Masalskio vizijos.

Gintaras Grajauskas: Iš vyro ir moters sueities kartais gimsta trečia būtybė – kiek panaši į savo gimdytojus, tačiau visiškai atskira, nauja gyvybė. Tarsi iš niekur. Tėvai žiūri į savo atžalą, stebisi, ginčijasi, kieno akys, o kieno smakras. Teatras – tai dvasinė sueitis. Iš pradžių – dramaturgo, režisieriaus, aktorių. Vėliau, naujai būtybei gimus, į procesą įsijungia ir žiūrovai – su tyliu pasididžiavimu sau galvojantys: „o smakras tai mano!“

Laura Juknytė: Kalbėti apskritai yra labai nekonkretu. Man visada priimtinesnis konkretus, aiškus ir suprantamas dalykų apibūdinimas. Jis, žinoma, visada sunkesnis, bet... Kalbant apie teatrą labai konkrečiai, galiu pasakyti, kad šiandien neišgirstumėt šios pjesės jei ne teatro laboratorija „Atviras ratas“. Pernai jie suorganizavo skaitymą, o vėliau ir pasta-

Lauros Juknytės „Sudie, idiotai“.

tė savo teatre mano „giminaičio“ Lauryno Juknos pjesę „Pabėgimas į Akropolį“. Žinoma, pasitarus su Laurynu, aš pati – Laura Juknytė – nusprendžiau jiems pasiūlyti kitą medžiagą, kuri vadinasi „Sudie, idiotai“. Manau, kad ši jauna kuriančių žmonių (aktorių, kompozitorių, dramaturgų, režisierių) komanda, taip pat nepamirštant ir režisieriaus Aido Giniučio, savo darbais sugebėjo išsiskirti iš savo bendraamžių ir įrodė savo sugebėjimą teatre kalbėti aktualiai, aštriai ir nepaviršutiniškai. Pjesė „Sudie, idiotai“, kuri, tikiuosi, galės papildyti šio jauno ir profesionalaus teatro repertuarą, bando pažvelgti į pasaulį jauno žmogaus akimis. Tiesa, reikia pasakyti, kad pjesėje galima išvelgti panašumų su legendiniu J. D. Salingerio kūriniu „Rugiuose prie bedugnės“. Aš nevingiau to panašumo, kai kuriuos momentus pjesėje naudoju sąmoningai, norėdama paryškinti, kad pjesės ir legendinio romano tema sutampa, t.y. jaunas, maištaujantis žmogus ir jo aplinka. Tačiau pjesėje nerashite nieko, kas buvo būdinga tuometiniam Amerikos jaunimui. Galbūt šiuolaikinis gatvės slengas ir rėš ausį, bet visi, kas supranta teatrinio proceso specifiką, pritaris man, kad kartais tai tiesiog būtinybė. O grįžtant prie to, kas man yra teatras apskritai, galiu pasakyti, kad tai neturėtų žiūrovui turėti jokios reikšmės, nes, kaip sakoma, teatras yra mūsų pačių atspindys. Tad aš jame matau savo atspindį, jūs – savąjį. Tikiuosi, jūsiškis tyresnis.

Skirgailė Buklytė: Teatras man – bendro išgyvenimo, katarsio vieta. Jame daug pozos, maivymosi, slėpynių, visažiniškumo. Netikiu universaliu teatru, bendromis temomis. Vis dėlto kiekvieną kartą išgyvendama spektaklį jaučiuosi priklausanči mažytei genčiai.

Birutė Mar: Naujoji pjesė „Unė“ – būtent apie tai. Apie efemeršką ir magišką, trapų ir negailestingą teatro pasaulį. Kurį mes, jį kuriantys, kažkodėl pasirinkome, jo nepalikame, mylime. Kažkodėl dedamės skirtingų personažų kaukes, kad galėtume atsiverti, būti tikraisiais savimi. Paradoxalūs ir tikslūs žodžiai apie tai iš I. Bergmano

Skirgailės Buklytės „Motinų darbas“.

„Personos“: „Scenoje vaidindama tu ilsėjaisi. Tai buvo pasiteisinimas, kad kiti vaidmenys (vaidmenys tikrovėje) buvo vaidinami paviršutiniškiau“. Ir dar: man labai artimi to paties I. Bergmano žodžiai apie teatrą, kuriuos ištaria filmo herojus, teatro direktorius: „Aš myliu šį mažą pasaulį. Už jo sienų – Didysis pasaulis. Ir jei kartais tam mažam pasauliui pavyksta kokią valandėlę atspindėti tą didįjį, tada mes tarsi geriau jį suprantame, galbūt ir žmonėms, kurie čia ateina, mes duodame galimybę bent akimirkai pamiršti tą sudėtingą pasaulį. Mūsų teatras – lyg koks mažas kambarėlis, čia vyrauja tvarka, atjauta ir meilė, čia viskas aiškiau...“. Gražiau nepasakysi.

Virgilijus Veršulis: Teatras apskritai man yra kaip Mėnulis, o tiksliau – kaip kosmosas.

Inga Žebrauskaitė: Kas man yra teatras apskritai? Iš pradžių maniau, kad atsakyti bus labai paprasta, tačiau kai susimąsčiau... Kuo daugiau galvoju, tuo sudėtingesnis klausimas atrodo. Ko gero, man tai gyvenimo mokykla, pamaitinanti sielą, išlaikanti tradicijas, puoselėjanti kultūrą ir meninį skonį nuo pjesės gimimo iki pat durų uždarymo po spektaklio.

– Rašydami pjesę, ar galvojote apie aktorius, režisierius, ar tai visai kitoks procesas?

Julius Keleras: Stengiuosi domėtis, kas vyksta teatro padangėse. Esama daug įdomių aktorių, kuriuos įsivaizduočiau savo personažais, tačiau tai jau režisieriaus teritorija.

Gintaras Grajauskas: Rašydamas dažnai galvoju apie aktorius – net labai konkrečiai, su smulkiosiomis detalėmis, įsivaizduoju, kaip aktorius N. atrodytų šitoje scenoje. Paklaida labai nedidelė, dažniausiai būnu teisus. Apie režisierių negalvoju – visi geri režisieriai truputį diktatoriai, tuoj imasi diktuoti savo stilių, savo manierą, savo žaidimo taisykles. Keista, bet taip yra – rašant galvojimas apie aktorius padeda, o apie režisierių – trukdo.

Laura Juknytė: Kaip minėjau, pjesės rašymas man greičiau yra spektaklio teatrui kūrimas, o ne literatūrinės formos ar literatūrinių ieškojimų procesas. Žinoma, žodis teatre yra labai svarbus, tačiau žodis teatre tai jau yra teatrinis tekstas, o ne literatūra. Mano manymu, šiuolaikinis teatras priešinasi literatūrai. Vakaruose tai jau tapo norma. Pas mus dar bandoma su tuo kovoti. Nesigilinsiu į šias diskusijas, kas reikalinga teatre, o kas ne. Atsakydama į klausimą, pasakysiu, kad kuriant pjesę,

Nukelta į 8 psl.

Maironio pasaulio naujienos

ALDONA RUSECKAITĖ

Maironio palikimo ir atminties saugojimo pasaulyje yra naujienų. Mes, muziejiniai, labai džiaugiamės, kad visiškai neseniai, prieš porą savaičių, išleista kompaktinė plokštelė „Iš Maironio rinkinio“. Tai pažintis su Maironio – poeto, dramaturgo, dvasininko, profesoriaus, seminarijos rektoriaus – kūrybiniu, archyvinu ir memorialiniu palikimu, su jo rūmais, kambariais, sodu. Žvilgsnis į bibliotekos knygas, kūrybos rankraščius ir pamokslus, fotografijas ir vizitines korteles, dokumentus, laiškus... Skamba aktorių Jono Kavaliausko ir Laimono Noreikos skaitomos poeto eilės, girdėti Kauno valstybinio choro (vadovas Petras Bingelis) atliekamos dainos Maironio žodžiais. Šioje kompaktinėje plokštelėje ne tik Maironio archyvo rodiniai, bet ir filmuota medžiaga – ekskursija po aštuonis memorialinius kambarius, kurią lydi aktorius Dainius Svobono įskaitytas, muziejininkų paruoštas informatyvus tekstas. Yra ir be galo įdomi staigmena – čia galima pamatyti Maironį gyvą! Pavyko rasti archyvuose trumpų vaizdą, kuriame Maironis savo sode nukelia skrybėlę sutikdamas svečią, prelatą poetą Adomą Jakštą-Dambrauską, jiedu kalbasi, paskui šypsosi, valgo obuolius, matyt, vasaros pabaiga. Epizodas trumpas, bet labai jaudinantis. Literatūros žmonėms, o gal ir plačiajai visuomenei bus įdomu išžiūrėti į Maironį. Jaunoji karta kartais įsivaizduoja, kad klasikai yra tik granitiniai, stovintys miesto aikštėse ant pjedestalų. O čia matyti paprasti besišypsantys, besibičiuliaujantys žmonės... Filmuota medžiaga yra ne tik apie Maironį, nemažai ir senojo Kauno fiksuotų realijų. Kompaktinėje plokštelėje labai daug nuotraukų, per jas atsiveria visas Maironio gyvenimas: vaikystė, mokslai Kaune ir Peterburge, darbas – profesoriavimas, rektorystė, laisvalaikis, giminės, daugybė bičiulių, paslaptingosios mūzos... Nemažai rankraščių, ypač įdomūs su taisytais. Taisytos ir kai kurios knygos. Pati seniausia knyga su autoriaus taisytais – tai St. Garnio slapyvardžiu išleista poema „Terp skausmų į garbę“ (1895 m.). Išlikęs 1920 m. „Pavasario balsų“ leidimas su autoriaus taisytais. Tai unikalūs rodinys, nes į šią knygą poetas ranka įrašė eilėraštį „Skausmo skundas“ su priedašu *spausdinti tik po mano mirties*. Iš kompaktinės plokštelės galima atsekti, kaip keitėsi Maironio raštas nuo jaunystės ankstyvųjų pamokslų ar eilėraščių iki vėlyvojo amžiaus sunkiai įskaitomų rankraščių. Sudėtos visos Maironio kūrybos knygos, taip pat daug memorialinės bibliotekos įvairiakalbių knygų, iš kurių galima spręsti apie autografus, leidybos kultūrą, iliustracijas, ženklus.

Tikiuosi, jog ši kompaktinė plokštelė „Iš Maironio rinkinio“ bus itin naudinga mokykloms, mokytojams ir mokiniams, studentams, užsienio lie-

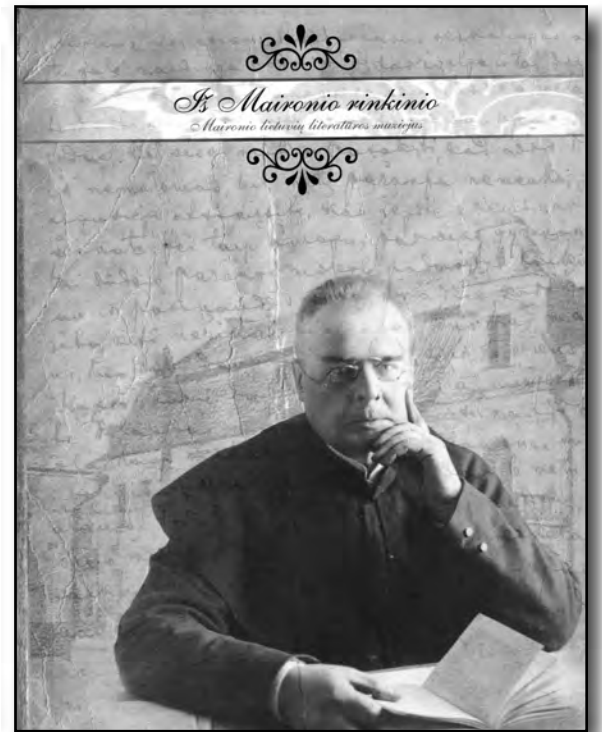
tuviams ir jų mokyklėms. Muziejininkės (autorės Raminta Antanaitienė, Aldona Ruseckaitė), rengdamos šį leidinį, dar ir dar kartą tikslino faktus apie Maironio gyvenimą, tyrinėjo fotografijas, jose esančius asmenis, datas. Nors Lietuvoje literatūros mokymo programos vos ne kasmet keičiasi, iš jų iškrenta ir gana garsių, netgi klasikų vardai, tačiau turiu viltį, jog Maironio kūryba lydės mūsų tautos kelią net pačiais moderniausiais laikais.

Dar viena naujiena – vėlgi apie Maironio rodimus. 2009 m. balandžio 29 d. Lietuvos nacionalinėje UNESCO būstinėje gavome Liudijimą, kuriuo patvirtinama, jog Maironio lietuvių literatūros muziejuje saugomas *Maironio rankraštis – lyrikos knygos „Pavasario balsai“ paskutinė autorinė redakcija, 1927* pripažintas regioninės reikšmės dokumentinio paveldo objektu ir įtrauktas į UNESCO programos „Pasaulio atmintis“ Lietuvos nacionalinį registrą, registracijos Nr. 34. Šiuo metu į Lietuvos nacionalinį registrą yra įtraukta tik 39 dokumentinio paveldo objektai.

Kitos naujienos jau yra apie šventes. Maironio namuose švęsti poeto gimimo ir vardo dieną yra kasmetinė tradicija. Maironis autobiografijose rašydavo: „Gimiau 1862 m. spalio 21 d. Pasandravio dvare...“. Netgi po to, kai jau buvo įvestas laiko skaičiavimas pagal Grigaliaus kalendorių, dešimt dienų peršoko į priekį ir poeto gimimo diena oficialiai atsidūrė lapkričio 2-ąją, jis vis tiek visur žymėjo *spalio 21-ji*. Tačiau tarpukario tradicija buvo aktyviau švęsti vardo dieną, tad ir Maironis kviesdavo gausų būrį svečių švęsti Joninių, kurios buvo paženklintos spalio 20-ąją – tai šventasis Jonas Kantietis, pagal kurį poetas gavo vardą.

Kiekvienais metais paminėti Maironio gimimo ir vardo dieną vis kitoniškai, turiningai ir įdomiai yra nemenkas galvosūkis, mokslininkai poetą lyg ir primiršę, naujienų nepaskelbia, aktoriai naujų programų pagal *Maironį* neruošia. Šimet, galvodami apie Lietuvos vardo paminėjimo tūkstantmetį ir siedami su šiuo jubiliejumi Maironį kaip didelį istorijos tyrinėtoją ir žinovą, panorome gimtadienį paminėti prisimindami jo dramatinę trilogiją. Režisierius ir aktorius Andrius Žiurauskas subūrė Kauno teatrų aktorių grupę ir perskaitė pirmąją trilogijos dramą „Kęstučio mirtis“.

Primenu, jog per paskutinįjį savo gyvenimo dešimtmetį Maironis paniro į Lietuvos istoriją ir parašė *vytautinę* trilogiją – tris dramas. „Kęstučio mirtis“ (1921), „Vytautas pas kryžiuočius“ (1925), „Didysis Vytautas – Karalius“ (1930). Visi trys veikalai buvo pastatyti Valstybės teatre Kaune ir juos režisavo Borisas Dauguvietis. To meto spauda apie pastatymus daug rašė. Norėčiau priminti „Kęstučio mirties“ vaidinimą 1924 m. Buvę ir rimtų, ir juokingų dalykų, kurie yra būdingi tik tam laikui, bet kai kurie itin artimi ir šiandien – kaip antai – reklama, kuri buvusi labai aktyvi ir netgi sukėlus tam tikrą bumą. Pirmieji svarbiausių dienraščių puslapiai šaukte šaukė apie būsi-

Kompaktinė plokštelė „Iš Maironio rinkinio“.

mąjį spektaklį, kėlė Maironio talentą ir vardą, intrigavo būsimu didingumu, specialiai kuriama dekoracija ir kostiumais, skaičiavo didžiules šiam pastatymui skiriamas biudžeto lėšas.

Statydamas „Kęstučio mirtį“, B. Dauguvietis repetavo su aktoriais tik dvi savaites, nes turėjo suskubti, kad vaidinimą parodytų Vasario 16-osios proga. Spektaklis truko beveik keturias valandas, po ketvirtosios veiksmo žiurovai su didžiulėmis ovacijomis iškviėtė į sceną Maironį ir apipylė jį gėlėmis. Anų laikų paparacai po to su pasimėgavimu skaičiavo autoriui įteiktas puokštes, citavo linkėjimų ir sveikinimų žodžius... B. Dauguvietis pastatė „Kęstučio mirtį“ visai nekupiūruodamas teksto, didingai, netgi pompastiškai – sutelkė kone visą Valstybės teatro aktorių trupę, pasikvietė Vaidybės mokyklos mokinius ir šaulių chorą, į sceną įvedė gyvus arklius, ant kurių įjodavo ir išjodavo Lietuvos kunigaikščiai bei svetimšaliai riteriai, kai kas pamena ir tikrus šunis. Taigi – buvo per 150 spektaklio dalyvių – per 100 artistų bei statistų ir 70 choristų. Prašmatnias dekoracijas tapė du dailininkai – Adomas Galdikas ir Juozas Gregorauskas. Pats Maironis į spektaklio repeticijas nevaikščiojo, nors esą režisierius kvietęs, autorius nesikišo, reikalavimų neturėjo, po premjeros nieko nekritikavo ir nekomentavo, bet pasikvietė aktorius į savo namus, iškėlė premjerinį pokylį, sako, kai kurie svečiai šiek tiek padaugino ir jų elgesys buvo netinkamas dramaturgo prelato aplinkai. Tad, kai B. Dauguvietis Valstybės teatre pastatė kitas dvi trilogijos dramas („Vytautas pas kryžiuočius“, 1925, „Didysis Vytautas – Karalius“, 1930), vaišėse sumažėjo svaigiųjų gėrimų... Po „Kęstučio mirties“, o ir po kitų Maironio dramų pastatymų kritika buvo labai spalvinga – nuo liaupsinančios iki pikta sarkastiškos, pašiepiančios. Įsivaizduojama, jog Maironiui visi pasišaipymai buvo skaudūs, nes jis be galo vertino Vytauto Didžiojo personažą, aplink kurį ir sukasi dramatinės trilogijos veiksmas, jis gilinosi į Lietuvos istoriją, iš kurios sėmėsi stiprybės, norėjo, kad Lietuvos žmonės nuolat ir nuolat pasikartotų savo didingą praeitį. Dar būdamas studentu Maironis parašė lietuvių kalba pirmąją Lietuvos istoriją, kad tik tautiečiai jos nepamirštų...

„Kęstučio mirtis“ Valstybės teatre buvo pastatyta prieš 85-erius metus. Nei vėliau Nepriklausomybės metais, nei tarybiniais laikais profesionalaus teatro scenos neišvydo nė viena Maironio drama. A. Žiurauskas pasiryžo surinkti aktorius ir perskaityti šį kūrinį. Tekstas kupiūruotas, veikėjų kiek sumažinta, nei arklių, nei šunų, nei iškilmingų kostiumų. O klausytojai buvo labai susikaupę,

Aktoriai po Andriaus Žiurausko režisuotos Maironio „Kęstučio mirties“.

Nukelta į 8 psl.

Sugrižimas po pusšimčio metų

Grafiko Pauliaus Augiaus paroda, skirta dailininko 100-mečiui

RAIMUNDAS MARIUS LAPAS

J'aime l'emotion, que corrige la regle.

(Juan Gris)

J'aime la regle, qui corrige l'emotion.

(Georges Braques)

Neseniai, prieš porą mėnesių, minėjome mūsų grafikos klasiko Pauliaus Augiaus šimtmečio jubiliejų. Gimė jis 1909 m. rugsėjo 2 d. Gėčaičiuose, Plungės valsčiuje, mirė beveik prieš pusę amžiaus toli nuo gimtosios Žemaitijos 1960 m. gruodžio 7 d. Čikagoje. Jo kūrybai, deja, nebuvo sąlygų pilnai išsiskleisti. Puiki pradžia Prancūzijoje, trumpas sugrižimas į Tėvynę. Paskui karas. Egzilė Vokietijoje. Emigracija į JAV. Ir nelaukta mirtis, palaužusi vos 51-rių sulaukusį kūrėją. Paliko jis mums puikias iliustruotas knygas: Žemaitės „Petra Kurlė“ (1935), M. Valančiaus „Palangos Juzė“ ir „Žemaičių vestuves“ (1937, 1938), K. Borutos „Saulė ant savo pečių parnešti išėjo“ (1940), S. Nėries „Eglė, žalčių karalienė“ (1940) ir „Žalčio pasakas“ (1947), V. Mačernio poezijos rinktinę (1960) ir pluoštą estampų. Augiaus kūriniai dekoratyvūs, ekspresyvi, stilizuoti formų.

Galbūt tiksliausiai šio grafiko kūrybą yra apibūdinęs jo kolega čikagietis dailininkas Adolfas Valeška. Savo straipsnyje „Didžiojo dailininko Pauliaus Augiaus netekus“ („Draugas“, 1960 m. gruodžio 17 d.) jis rašė: „Į didžiausius Pauliaus darbus – iliustracijas drąsiai galime žvelgti kaip į pilnai individualinę kūrybą, kaip į darbus, kuriems specialiai rašomi tekstai, kaip į meno istoriją, tekstais aptariančią dailininko kūrinius... Jo iliustraciniai darbai palyginti tinka tas muzikos atvejas, kada muzika rašoma pagal iš anksto paruoštą libretto.“

Kūrėjas – žmonos akimis

Toi nuo išeivijos lietuvių sostinės Čikagos, Putnamo miestelyje Jurgio Matulaičio senelių namuose gyvena Pauliaus Augiaus našlė – rašytoja, mokytoja Danutė Lipčiūtė-Augienė. Jie susitiko Paryžiuje, kur École Nationale des Beaux Arts ir Conservatoire Nationale des Arts et Metiers Paulius studijavo dailę, o Danutė mokėsi Fonetikos institute. Š. m. gegužės mėnesį

gerbiamai poniai Augienei sukako 95-eri. Nepaisant garbaus amžiaus, silpnėjančio regėjimo bei klausos, ji sutiko būti pašnekinama. Tiesa, per savo dukrą Rūtą Manomaitis. Gal ponios Danutės atsakymai ir nėra tokie išsamūs, kaip norėtusi žurnalistui, tačiau jie autentiški – garsios anų metų kultūrininkų šeimos liudininko prisiminimai.

– Sakykite, poniai Danute, kada Jūs susipažinote su Pauliumi?

– Tai buvo Paryžiuje studentų susirinkime, kuris vyko Lietuvos konsulate.

– Kokie jo charakterio bruožai Jus labiausiai sužavėjo?

– Atvirumas, noras padėti tiems, kam reikėjo pagalbos, tikslų siekimas.

– Ar ilgai draugavote iki santuokos?

– Susitikome Paryžiuje, įsimylėjome... Baigta! Draugavome ne daugiau kaip metus ir susituokėm.

– Paulius 1935 m. baigė Kauno meno mokyklą. Ką Jūs atsimenate iš anuometinės aplinkos?

– Žinau, kad Galdikas buvo jo dėstytojas.

– Kas buvo jo artimiausi draugai Kaune?

– Telesforas Valius, Viktoras Petravičius, Povilas Kaupas, Kazys Varnelis.

– Adomas Galdikas Kauno meno mokykloje subūrė jaunųjų grafikų grupę, kurie dirbo gan uniformotai – išskyrus vieną kitą, tame tarpe ir Paulių...

– Tikriausiai jis nuo jaunystės buvo savistovis, o Žemaičių Kalvarija buvo jo energijos ir kūrybos šaltinis.

– Įdomu, kodėl Paulius pasirinko skersinį medį, o ne linoleumą savo grafikai?

– Spėju, kad tradicinė technika buvo medžio raižiniai o ne linoleumas.

– Ar Judu Paryžiuje tik studijavote, o gal jau ir dirbote? Įdomu, kokios buvo buitinės sąlygos?

– Nedirbom, tik studijavom. Aš gyvenau pensionate.

– Berods Paryžiuje Augius sukūrė iliustracijas Žemaitės knygai „Petras Kurlė“, o taipogi Valančiaus veikalams „Palangos Juzė“ bei „Žemaičių vestuvės“? Ir būtent už jas 1938 m. buvo apdovanotas Lietuvos taupomųjų kasų valstybine premija?

– Taip, tas tiesa.

– Ar Paulius paliko kokių pėdsakų prancūzų kultūroje? Gal dalyvavo Paryžiaus parodose?

– Taip, jis dalyvavo parodose Paryžiuje. Tikriausiai (...) dalyvių darbai buvo aprašyti spaudoje.

– 1939 m. grįžtate į Kauną. Ar nebuvo dvejonų palikti Paryžį?

– Ne. Po tiek metų užsienyje buvo noras grįžti į Lietuvą.

– Paulius, regis, ir prieš karą dalyvavo parodose ne tik Lietuvoje, bet ir Latvijoje, Estijoje, Italijoje, Čekoslovakijoje, Vokietijoje, Austrijoje, Belgijoje, Olandijoje. Ar jis veždavo darbus pats? Gal ir Jūs važiuodavot kartu?

– Aš parodose nedalyvaudavau. Jis pats dalyvavo daugelyje jų, bet darbų su savim neveždavo – siųsdavo traukiniu.

Danutės Lipčiūtės ir Pauliaus Augiaus vestuvinė nuotrauka Kaunas, 1938 m.

– Tiesa, prieš karą Jūsų pavardė buvo Augustinavičius. Kada ji buvo sutrumpinta? Kodėl?

– Pavardė labai ilga – 13 raidžių, tai vyras nutarė sutrumpinti, kad galėtų pasirašyti ant mažų darbų. Tai įvyko 1942–1943 metais.

– Paulius 1940 m. iliustravo Kazio Borutos „Saulė ant savo pečių parnešti išėjo“ ir Salomėjos Nėries „Eglė, žalčių karalienė“. Ar Augius asmeniškai bendravo su Boruta ir Nėrimi ruošdamas šias iliustracijas?

– Aišku, kad turėjo bendrauti su jais, nujausti, ko reikia autoriams, kad galėtų papildyti jų knygas vaizdais.

– Ar atsimenate savo paskutines dienas prieš išbėgant iš Lietuvos 194-taisiais?

– Buvo pilna nežinomumo, baimės dėl ateities, paliekamo gimto krašto, giminių – kaip ir visiems, kurie tą patį pergyveno.

– Koks buvo Jūsų gyvenimas tremtyje Vokietijoje?

– Buvo sunkūs laikai, rūpesčiai, kur apsistoti, kur maistą parūpinti šeimai, ką daryti.

– Kokiū būdu Jūs atsiradote Amerikoje? Ir ar iškart Čikagoje?

– Iš Bremenhaven išvykome 1949 m. birželį. Plaukėm amerikiečių laivu USS Jumper devynias dienas iki Niujorko. Iš ten mes traukiniu vykom į Klevlandą pas Pauliaus brolių Juozą. Ten buvom apsiostoję dvi savaites. Po to važiuvom į Benton Harbor, Mičiganą. Paskui, rugsėjo mėnesį, atsідūrėm Čikagoje.

– Ar Paulius bandė čia įsidarbinti pas amerikiečius kaip dailininkas?

– Paulius gavo grafikos specialisto darbą „Sanders“ kompanijoje, kurie iš medžio raižinių kurdavo chemijos katalogus. Dirbdavo ir namie grįžęs iš darbo, kad galėtų išlaikyti augančią šeimą.

– Puikios Pauliaus iliustracijos puošia Čikagoje leistą Vytauto Mačernio poeziją...

– Taip. Mačernio knygos iliustracijos buvo jo paskutinis projektas.

– Jūs, poniai Danute, esate parašiusi ne vieną knygutę vaikams. Viena iš jų – „Pupos pasaka“ – išleista 1970 m. Iliustracijas tai knygai paruošė Jūsų vyras, tačiau jis mirė net 10 metų anksčiau nei knyga pasirodė...

– Knygai išleisti nebuvo sąlygų. Tik po jo mirties buvo laiko tai padaryti.

– Aš žinau, kad Jūs dar prieš karą buvote veikli ateitininkė. Ar krikščionybė vaidino Jūsų šeimoje didelį vaidmenį?

– Visą gyvenimą esu ateitininkė. Šeimoje buvo skiepijama ši dvasia.

Lietuvių dramaturgija

Atkelta iš 5 psl.

daugiau galvoju apie personažus ir apie jų motyvijas, nei apie tai, kuris aktorius tai turės suvaidinti. Žinoma, kai matai konkretų aktorį, kartais tai padeda sukonkretinti personažą ir tuo pačiu suformuluoti uždavinį tavo mylimam aktoriui.

Skirgailė Buklytė: Kai parašiusi pirmąją sceną ėmiau fantazuoti, kas ją galėtų suvaidinti, metams nustojau rašyti. Esu įsitikinusi, kad man tai neturi rūpėti. Pasirinkau rašyti pjesę, kad suvaldyčiau tam tikrą vidinį chaosą. Bet koks susisvarbinimas, rezultatų projektavimas, to chaoso sukūrimas tik daugiau. Meluočiau sakydama, kad tylomis nesvajojau pjesės išvysti scenoje, bet tai neturi dalyvauti rašymo procese.

Birutė Mar: Dažniausiai dar prieš pradėdama rašyti pasirenku žmones, su kuriais kartu kursime būsimą spektaklį. Su jais kalbamės ir diskutuojame jau rašymo proceso metu; taip esame nemažai dirbę su kompozitoriumi A. Kučinsku, scenografu A. Šimoniu. Jų mintys man labai svarbios, dažnai padeda rasti pjesei, jos struktūrai. Ir tai sykiu jau būsimos spektaklio kūrimo dalis.

Virgilijus Veršulis: Rašydamas dažniausiai galvoju apie aktorius, kurie tai galėtų vaidinti, ir režisierius, kurie galėtų tai statyti, bet dažniausiai jie manęs negirdi ir nestato.

Inga Žebrauskaitė: Pjesės gimimas – kūrybinis

procesas, kuris visiškai nugramzdina į įvykių sukurtą popieriuję, todėl nelieka kada galvoti apie aktorius ar režisierius, kuriam ta pjesė būtų skirta. Konkretiems aktoriams charakterių nekuriu, tačiau viziją, kam labiausiai tiktų vaidmuo, be abejo, neretai turiu.

– Ar domitės lietuvių dramaturgija?

Julius Keleras: Taip, žinoma, domiuosi. Be to būtų neįmanoma nei rašyti teatrui, nei galvoti, nei kalbėti apie jį. H. Kunčius, M. Ivaškevičius, L. S. Černiauskaitė, gyvasis klasikas Juozas Glinskis man yra tie autoriai, kurių kraujo grupė gal ir skirtinga nuo manosios, tačiau meistriškumas neabejotinas, tad yra ką studijuoti. O rašant teatrui – banalu, bet tiesa – būtina mokytis skaityti. Ir lėtai skaityti, daug kartų grįžtant.

Gintaras Grajauskas: Domiuosi. Kartais netgi ne iš tikro poreikio, o tiesiog iš reikalo – dirbu Klaipėdos dramos teatro literatūros dalies vedėju, tad padėtis įpareigoja.

Laura Juknytė: Taip. Ja domėtis nėra labai sudėtinga. Jos nėra daug. Ypač šiuolaikinės. Ši „nacionalinės dramaturgijos akcija“ yra pavyzdys, kad šiandien dar bandoma kažką keisti šiuo klausimu. Jauniems dramaturgams suteikiama galimybė pristatyti save. Juk dramaturgas Lietuvoje paprastai yra vienišas. Taip neturėtų būti. Dramaturgui reikalingas teatras. Tik būdamas ir daly-

vaudamas teatriniame procese dramaturgas gali suprasti, ko teatrui reikia iš dramaturgijos ir kas teatrui yra visiškai svetima. Žinoma, kasmet stebint „Versmes“, jau galima diskutuoti apie šios akcijos formas bei būdus, kaip labiau skatinti kūrėjus bendradarbiauti. Juk akivaizdu, kad didžioji Lietuvos teatralų dalis, kurie kuria mūsų teatro įvaizdį ir užsienyje, ir Lietuvoje, vis dar skeptiškai žvelgia į šią akciją arba nerodo jokios iniciatyvos joje dalyvauti. Tai rodo ir teatralų nesuinteresuotumą, kad Lietuvoje atsirastų nauji, stiprūs dramaturgai. Juk kai šnekame apie šiuolaikinę lietuvių dramaturgiją, visiškai aišku, kad šnekame ir apie Lietuvos teatro ateitį, apie jo kūrėjus ir apie mūsų teatro savitumą.

Skirgailė Buklytė: Žinoma. Jos tiek mažai, kad sunku nepastebėti naujų vardų. Tačiau galimybių susipažinti su naujais tekstais nėra. Pjesės beveik nepublikuojamos, neskelbiamos internete, taigi tenka laukti skaitymų, festivalių ar retų pastatymų.

Virgilijus Veršulis: Domiuosi ribotai, tai yra domiuosi beveik tik tuo, ką pats parašau, bet pasižadu ateityje domėtis.

Inga Žebrauskaitė: Lietuvių dramaturgija domiuosi jau nuo mokyklos laikų. Meilė dramaturgijai gimė jau nuo klasika tapusių J. Grušo pjesių, V. Krėvės darbų. Šiandien labai džiaugiuosi Lietuvos teatrų organizuojamais ilgalaikiais projektais, kurių tikslas, jei nesuklysiu, pritraukti kuo daugiau kūrybingų žmonių. Smagu, kad jau yra gimusių spektaklių, kurių autoriai – naujai atrasti dramaturgai, ir kad į Lietuvos teatrų scenas kopija vis daugiau lietuvių autorių kūrinių.

Parengė Daiva Šabasevičienė

Maironio pasaulio naujienos

Atkelta iš 6 psl.

susidomėję, kai kas ir ašarą nubraukė, nes beveik visi šią dramą girdėjo pirmą kartą... Už Maironio stalo susėdo: Kęstutis, Trakų kunigaikštis (Saulius Bagaliūnas), Vytautas, jo sūnus (Remigijus Endriukaitis), Ona, jo žmona (Jolita Ross), Jogaila (Andrius Žiurauskas), Julijona, jo motina (Laima Rupšytė), Skirgaila, jo brolis (Ramūnas Šimkauskas, kuris taip pat perskaitė ir Ragainės komturą), Marė, Jogailos sesuo (Gabrielė Aničaitė), Vaidila, jos vyras (Valdis Aleksaitis), Eimutis, Vytauto palydovas (Mantas Cegelskas), Laimutė, jo sužadėtinė (Inga Mikutavičiūtė). Veikėjus surašiau čia dar ir dėl to, kad skaitytojas išvaizduotų, kokie jie yra šioje Maironio dramoje. Kūrinyje pagrindinis veikėjas Kęstutis, jis yra nužudomas, šalia kaip asmenybė bręsta sūnus Vytautas. Dramoje baisi išdavystės tema, tačiau graži ir prasminga

meilė žmogui bei Tėvynei ir svarbiausia – pasiaukojimas gyvybės kaina. Jauna išsimylėjusi Laimutė apgaulės būdu išvaduoja nuo mirties Vytautą, o pati miršta vietoj jo... Romantizmas! Vienuolika aktorių ištis labai įtaigiai, susikaupę, įsijautę perskaitė vaidmenimis dramą, paniūniavo Maironio tekstais dainas, kurių fonas buvo jaudinančiai tikras. Išeidami žiūrovai dėkojo ir kalbėjo – *štai nereikia nei scenografijos, nei veiksmo, o viskas taip įdomu ir tikra...* Maironio giminės juokavo; galvoju – būtų gerai, kad prisijuokautų, jie sakė – *štai šitas „Kęstučio mirties“ skaitymas puiki paraiška tikram spektakliui.*

Maironio gimimo diena šįmet buvo 147-oji! Toks tolimas, maža ką besakantis skaičius, bet štai po trejų metų mes sustosime prie šio klasiko 150-jo jubiliejaus, Lietuva dar pamini skaičius. Neseniai tokią šventę išgyveno V. Kudirka, tikrai

suaktyvėjo dėmesys, buvo padaryta jo atminčiai daug gražių darbų. Norėtusi pagerbti ir Maironį, kuris gyvena su mumis visais sunkiais metais, per pervartas, tremtis, kalėjimus. Maironio didžiajam jubiliejui būtų įdomu ir prasminga pastatyti teatre spektaklį pagal trilogiją – tegul vieną kupiūrą iš visų trijų, vis tiek tema bendra, autorius kupiūruoti leido, Vytautas pagrindinis herojus... Pamatytime, ar ką nors sudomins tokia idėja.

Maironis jaunystėje rašė: „Žemė, kur mes gimėme, augome ir pasenome, yra mums brangi ir miela; mylime ją kaip vaikai savo motiną, o jei kartais atsitinka persiskirti su ja ir išvažiuoti į tolimą šalį, tai sunku užturėti krintančias ašaras ir nuraminti suspaustą širdį.“ Poetas yra tinkamas pavyzdys šiandienos istorijos realijoms – studijavo užsienyje ir dirbo Peterburge kartu sudėjęs per 20 metų. Atostogaudavo dažnai taip pat užsienyje, kaip ir šiuolaikinis žmogus. Jis ir gali būti pavyzdys, kur begyventum, bedirbtum, vis tiek lieka ištikimybė, meilė tėvynei, kuri negali būti užmiršta ar išduota... □

Sugrįžimas po pusšimčio metų

Atkelta iš 7 psl.

– Ar lengva buvo rašytojai gyventi po vienu stogu su dailininku?

– Taip.

– Jei reikėtų susumuoti Jūsų gyvenimą su Pauliumi naudojant tik vieną vienintelį žodį, koks tas žodis būtų?

– Dievo palaimoje.

Ir vaikų prisiminimuose

Mano kaimynystėje gyvena grafiko sūnus Jurgis. Jis iš profesijos chemikas, gimė 1941 m. Allenšteine. Paprasčiau Jurgio šiek tiek plačiau prisiminti savo tėvelį. Deja, daug jis negalėjo papasakoti, nes jam tebuvo 19 buvo metų, kai tėvas mirė. Anot Jurgio, jo brolio Džiugo bei sesers Rasos, „tėvelis buvo mažas kalbose, bet didžiulis darbuose. Jis buvo giliai mąstantis, labai praktiškas, su visais draugiškas. Mylėjo savo

brolius ir seseris, dėl kurių nemažai rizikavo per karą – grįžo atgal, kad įkalbintų savo tris seseris pasitraukti į Vakarus. Jis taip pat mylėjo žemę ir ūkį...”

31-erių metų Jurgio dukra Krista nėra baigusi meno mokslų, tačiau šiek tiek mokėsi tapybos Ispanijoje pas Salvadoro Dali mokinį, taipogi Indijoje. Matyt, senelis grafikas įkvėpė savo vaikaitei tą kūrybos meilę, kuri spindi jos tapybos darbuose, iškabintuose šalia Augiaus grafikos lakštų Čiurlionio galerijoje Jaunimo centre.

Ką tik atidaryta paroda suteikia kiekvienam meno mylėtojų unikalią galimybę susipažinti su mūsų grafikos legenda Pauliumi Augiumi. Nepaisydami artėjančio kalėdinių dovanų pirkimo šurmulio – atvykite. Tai seniai laukta ekspozicija. Pauliaus Augiaus grafikos darbai iš sūnų Džiugo ir Jurgio rinkinių bus rodomi iki 2010 m. sausio 3 d. Priminsime, jog Čiurlionio galerija yra įsikūrusi Jaunimo centro patalpose, 5620 South Claremont gatvėje, Čikagoje. □

Rašytojos Danutės Augienės „Pupos pasaką“ iliustravo jos vyras Paulius.